

ΣΥΝΘΕΣΙΣ

Ex

DEUTERONOMIO

Disputatio IV:

De

ECCLÉSIA, ET INPRI-

MIS QVOMODO HÆRETICI ET

alij impij mixti Ecclesiæ sint tractandi:

Quæ

In Collegio disputationum Theologicarum
privato.

Ad diem 19. Decembris A. C. 1607.

Witebergæ habebitur

PRÆSIDE

VVOLFANGO FRANZIO

S.S.Theol. D. & Prof. publ. Præpo-

sitoq; templi arcis

Respondente

M. ERASMO ZOLNERO

Ratisbonense.

WITTEBERGÆ

Typis Cratonianis, per Ioh. Gorman.

M. DC. VII.

Magnificis, Nobilibs. Amplif-
simis, præclarâ eruditione, prudentiâ, multi-
pliciq; rerum usu præstantissimis Viris,

Dn. NICOMEDI SCHVVÆ-
BELIO, Consuli Ratisbonensium Se-
niori dignissimo.

Dn. LEONHARDO EBMERO
ejuldem Reipublicæ Ratisbonensis Cons
suli vigilantissimo.

*Dominis Mæcenatibus, Fautoribus & Promo-
toribus sempiterno observantiæ cultu prosequendis.*

Item

*Amplissimis, Prudentissimis, eruditione & experienciâ
conficuis Viris,*

Dn. BALTHASARI RVHELIO Reipublicæ Ra-
tisponensis Archigrammateo solertissimo.

Dn. IOHANNI VVEBERO Curiaë quæstoriaë apud
Ratisponenses Assessori dignissimo.

Dn. STEPHANO FRONHOVERO, ejusdem
Curiaë Amanuensi solertissimo.

Dominis Fautoribus & Amicis plurima observantiæ colendis.

Hanc Disputationem Theologicam in grã-
ti animi obligationem suiq; cominendatio-
nem devotè offert

Respondens.

Σ Τ Ν Ο Ε Ω

THE S I S I.

Deò Deus in initio duos condidit ho-
mines, tanquam socios, *Gen. 1, 27.* ideò quo-
que seijsdem *Gen. 2, 18. & 3, 9.* ut etiam Patri-
archis *Gen. 6 & 7. & 12 & c.* & eorum posteris
Exod. 19. patefecit, ideò item misit Filium
in hunc mundum *Ioh. 7, 16. 28.* ideò Christus
post ascensionem suam sedens ad dextram Patris dat alios
Prophetas, alios Doctores *Ephes. 4. 11.* ut certum sibi in terrâ
colligat Populum, à quo rectè cognoscatur & celebretur,
ibid. 12.

II.

Ecclesia autem nomenclationem varijs sese modis habere,
etiam vulgo non est ignotum, dùm interdum pro cœtu vo-
catorũ accipitur, in quo bonis & malis purè prædicatur Ev-
angelium & ritè administrantur Sacramenta, *Act. 20. inter-
dum* verò tantum pro cœtu electorum, quo pacto interpre-
tandum est illud, quod habet Lutherus Tom. 2. f. 200. *Eccle-
sia* est prædestinatorum universitas *Ephes. 5.*

*Ecclesie voca-
bulum multi-
plex.*

III.

In priore significatione usurpatam Ecclesiam, *visibi-
lem* esse, ideò fatemur, quia verbum prædicari, sacramenta q̄;
distribui & accipi, ipsosq̄; mixtos potissimum externè bonos
& malos quotidie audimus & videmus hinc inde in particu-
laribus cœtibus.

*Ecclesia que
visibilis.*

IV.

In posteriore acceptione notatam Ecclesiam in utroq̄;
instru-

if-
E-
O
20-
Ra-
pud
dem
adis.
gra

*Ecclesia que
invisibilis.*

*Hic de re ex
cap. 29. Deut. suo
tempore plura.*

*Mediator est
fundamentum
Ecclesie in ve-
teri & novo in-
strumento.*

*Cui competat
vel non compe-
tat nomen vere
Ecclesie.*

instrumento seu testamento unam sanctam Catholicam in veteri Prophetica, in novo Apostolica *invisibilem* nobis largiri coguntur Adversarij, non respectu membrorum que cernuntur, sed respectu fidei, quia inter veram & certo perseverantiam fidem sola discernere potest divina majestas. *1. Reg. 9, 14, 18. 2. Tim. 2, 19.*

V.

Neutrius significationis Ecclesiam, certo loco personisque alligatam esse voluit Deus, apud quem non est respectus locorum & personarum, sed in utroque instrumento seu testamento, in quavis gente quisquis timet Deum, & operatur iustitiam is acceptus est ei, *Gen. 17, 12. Exod. 12, 44. Deut. 29, 10 & seqq. Act. 10, v. 34 35.*

VI.

In Ecclesia autem visibili, que verbo & sacramentis colligitur, ubicunque per totum mundum spargatur, vera & viva membra in Mediatore & propter Mediatorem *Esa. 28, 16* unum spiritum, unam spem habentia, & vinculo spiritus in unum corpus compacta *Eph. 4, v. 3.* reperiuntur. *Matth. 13. & 18 & 22. Esa. 66, 10.*

VII.

Ac sicut terra Gosen ubi degebat Israel à tota terrâ Aegypti ita separabatur, quando ibi lux erat à minimis ad minima, hic verò nihil nisi tenebræ & errores *Exod. 10, 23.* ita semper infinitum est discrimen inter visibilem Dei Ecclesiam & inter alias paganas in primis congregationes, quarum has unice declinare, illam amare & constanter frequentare jubemur.

VIII.

Nulli autem nomen Ecclesie Christi visibilis concedere possumus nisi ad tenorem thes. 6. que agnoscit æternum Deum Patrem & æternum Filium eius Dominum nostrum Iesum

Iesum Christum *Gen. 3, 15. Act. 15, 11. Ioh. 8, 58. Ioh. 17, 3. Luc. 24, 46, 47.* adeoque credit quod Filio data sit vita & potestas iudicij, quatenus est Filius hominis *Dan. 7, 9, 10. Ioh. 5, 26, 27.* und; excludimus omnes, quotquot æternam Deitatem Christi, atq; ipsam unionem duarum naturarum hypostaticam, & inde (& quidem omnia nostra salutis efficiendæ gratiâ) consecutam idiomatum cõmunicationem non physicam sed realem petulanter averfantur & negant. Non enim est aliud nomen datum sub cælo, in quo possint homines justificari nisi nomen Iesu Christi, hoc est, majestas & potentia & meritum Christi, *Gen. 22, 18. Act. 4, 12. Gal. 3, 6.*

IX.

Nota vera Ecclesia visibilis sunt, imprimis verbum Dei de fundamento salutis incorrupte expositum, idq; contra Pharisæos & Sadducæos veteres, hodiernos Iudæos, Pontificios, Arianos, Nestorianos, Eutylichianos iterum veteres & recentes integra Biblia jactantes, & legitimus usus sacramentorum. Ad illam qui aggregari cupit, is ante omnia quærat, ubi sit vera interpretatio scripturæ.

X.

Posse autem in doctrina falsam quandam Ecclesiam, tamen habere vera sacramenta, experientia testatur, & fatentur ipsi Pontificij alijq;.

XI.

Et ut de illis qui in hoc articulo maximè hodiè nobiscum pugnant, imprimis agamus. Papatus ipse nunquam fuit vera Dei Ecclesia, neq; etiamnum est, sed tamen in papatu fuit & remansit Ecclesia, ubi sibi septem millia reservavit, qui genia sua non flexerunt ante ipsum, non tantum inter infantes & apertè contradicentes, sed etiam alios, in fine de meritis falsis pœnitentes, & alioquin improbantes papatum, quia Antichristus in templo Dei sedet. *2. Thess. 2, 4.*

A 3

Ita

Nota Ecclesie visibilis.

An Papatus & sub Papatu fuerit & sit vera Ecclesia.

XII.

Ita nec Hannas, Caiphas, & Sadducei Pharisei q; erant vera Ecclesia, licet sub ipsis esset vera Ecclesia, quia sedebant in cathedrâ Mosis, *Matth. 23, 2. 3.*

XIII.

Et sicut Luna non semper plena est, ita Ecclesia quandoq; valdè obscura est, adeò ut *1. Reg. 19, 10.* Elias eam se videre suo tempore posse negaret, qualem etiam faciem sub Arianis & paulò ante Lutherum habuit, & nunc in multis locis habet præsertim extra Europam.

XIV.

Quid autem nobis ogganniunt Pontificij de ordinariâ Sacerdotum in Ecclesia Romanâ successionem, & de unione membrorum cum Pontifice Romano, pro nota veræ Ecclesiæ acceptandâ, si modò illud *Tertulliani* jactatum audire voluerint, non ex personis fidem, sed ex fide personas probari debere? Nos enim accipimus unionem membrorum, & concordiam in doctrinâ Christi, Prophetarum & Apostolorum *Eph. 2, 20.*

Ministeriale illud caput universæ visibilis Ecclesiæ & primatum Papæ cum ordinibus illis Hierarchiæ Pontificiæ Ecclesiasticopoliticis sacra scripturæ ignota & contraria pronunciamus.

XV.

Nec est quod *novitatis* nostras Ecclesias accusent Pontificij, cum Ecclesiarum nostrarum doctrinæ communicent cum Ecclesijs Propheticis & Apostolicis, sicut de suo tempore de præscript. loquitur *Tertullianus*, id quod doctrina Pontificia nec facit, nec demonstrare potest, quia in primis de justificatione in consanguinitate doctrinæ cum Prophetis & Apostolis non conspirat.

Extra

Ecclesia non semper floret.

Ordinaria successio Episcoporum non est nota veræ Ecclesiæ

Ecclesiæ Lutheranæ false accusantur novitatis.

XVI.

Extranei enim sunt vocandi, quotquot prorsus diversam à Prophetis & ab Apostolis doctrinam docent, etiam si in ipsis cathedris Apostolorum sedeant.

XVII.

Illam Romanam agnoscimus Catholicam, Apostolicam sanctamq; Ecclesiam, quæ & qualis ab Apostolo in Epistolâ ad Romanos delineata est.

Que Romana sit vera Ecclesia.

XIIX.

Sicut ergò à verâ Ecclesiâ nemo sine jacturâ salutis æternæ secessionem facere debet, quia extra Ecclesiam non est salus, ita à falsa omninò fugiendum est *Iob. 10, 5.* alienum non sequuntur *1. Cor. 10, v. 14.* fugite ab idolorum cultura, *2. Cor. 6, v. 17.* Exite è medio eorum & separamini *Apoc. 18, v. 4. 5.* Exite ex illâ Populus meus.

XIX.

Rectissimè igitur fecerunt Ecclesiæ nostræ, quod doctrinam Antichristi Romani impuram deseruerunt, qua invocatio sanctorum, sacramentorum depravationes & mutilationes, sacrificia pro vivis & mortuis, clavium abusus ad deponendos Imperatores Reges & Principes terræ, cœlibatus sacerdotum, purgatorium, indulgentiarum nundinationes & similia quamplurima vi obtruduntur.

An rectè fecerint Lutherani discedentes à Papatu.

XX.

Ac quemadmodum tempore Eliæ *1. Reg. 19.* pauci veri pii cernebantur, ita nihil refert, quod in papatu & quidem etiam sub papatu sanctus, sed tamen parvus cœtus fuit Ecclesia. Nec enim unquam numeranda, sed ponderanda sunt membra veræ Ecclesiæ, Nam nec multitudo nec tamen etiam paucitas est nota veræ Ecclesiæ.

XXI.

Errare autem posse, & errare & erravisse visibilem Ecclesiam,

An Ecclesia er-
rare possit.

clesiam, quorsum opus est demonstrare ei qui modò Eccle-
siam tempore Aaronis in deserto *Exod. 32* & duodecim Apo-
stolorum *Matth. 18* considerabit, qui naves suos in summis
fidei articulis habuerunt, ideoq; à Deo & Christo reprehen-
duntur.

XXII.

Prædixit etiam Apostolus, futuros semper, qui etsi reti-
nent fundamentum, tamen non semper superædificent au-
rum. *1. Cor. 3, 12.*

XXIII.

An sedentes su-
per ordinaria se-
de Petri possint
errare.

Putidum est, docere, *sedentem super cathedram Petri er-
rare non posse*, cum sedentes super sede Hierosolymitana sæpè
erraverint gravissimè, *Matth. 22.* cumq; contrarium doceat
Marcellinus, qui gentium idolis sacrificavit, *Honorius* qui fuit
Monotheletæ, *Liberius Arianus*, *Iohannes 22.* qui negavit im-
mortalitatem animarum, item aliquot magi & scelerati alij,
de quibus multa ex *Platinâ* proferre poteramus.

XXIV.

Quid multis opus est, ideò post traditionum carecta la-
tere gestiunt Pontificij quoties à nobis urgentur, quod con-
formem doctrinam suam scripturæ sacræ non esse videant.

XXV.

An Petrus Pri-
matum super A-
postolos habuerit.

Petrum accepisse dominium super reliquos Apostolos,
adeoq; Papæ successori ex illo fundamento competere ge-
neralem inspectionem totius Ecclesiæ militantis, præter om-
nem scripturam & contra omnium veterum historicorum
fide digna monumenta asseritur.

XXVI.

Nec sanctorum Filij sunt qui tenent loca sanctorum, sed
qui opera eorum exercent, nec cathedra sacerdotem, sed Sa-
cerdos cathedram facit, sicut nec locus hominem, sed homo
locum sanctificat *Distinct. 40. cap. Multi Sacerdotes,*

Quin

XXVII.

Quin potius, quæ in sacris literis de Antichristo prædicta commemorantur, in Thaide Babylonicâ completa fuisse experimur. *Dan. 7, 25. 2. Thess. 2, 4.*

An Papa Rom. sit Antichristus.

XXIIX.

Illud enim, *Matth. 16, 18. tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferorum non prævalebunt adversus eam,* quanto perè juvet Pontificios, vel Tyrones iudicare possunt.

Tu es Petrus, & super hanc Petram.

XXIX.

Si enim *Ambrosium in 2. cap. Eph.* audire volunt, ædificatur Ecclesia in petrâ, hoc est, in catholicâ fidei confessione ad vitam, ipso lapide angulari Christo atq; hunc sensum maximè evincunt proximè antecedentia, dum de fundamento fidei Christianæ quærit, quemnam jam tandem confiteri Christum velint Apostoli, & post acceptam responsionem statim subjicit, quod super eandem confessionem suam Ecclesiam ædificare velit.

Ambrosius Mediolanensis Episcopus in Italia circa annum Christi 380.

XXX.

Et licet Christus *Petrum* vocasset *Petram*, in illis verbis, *super hanc petram*, tamen nihil quicquam illud juvaret Pontificios, siquidem non respectu privatae ipsius personæ, sed intuitu ibi præcedentis professionis, & paulò antea editæ confessionis, adeoq; respectu doctrinæ & fidei petram indigitasset.

Si Petrus vocatus fuisset à Christo Petra, quid hoc Pontificios juvaret.

XXXI.

Sic enim eodem respectu *Ecclesia* dicitur extructa super fundamento Prophetarum & Apostolorum sub Christo angulari lapide *Eph. 2, 20.* & nova Ierusalem habet 12 portas quibus inscripta sunt 12 tribuum nomina *Apoc. 21, 19.* unde pluri-
ma consequeris Ecclesiæ Novi Testamenti, tandem etiam triumphantis capita, nisi fundamentum de doctrinâ & confessione interpretatus fueris.

B

Sed

cle-
Apo-
nmis
nen-
reti-
e au-
ri ex-
sapè
ceat
fuit
im-
alij,
a la-
con-
ant.
olos,
e ge-
er o-
orum
n, sed
d Sa-
omo
Quin

XXXII.

Sed valeat apud Adversarios vel solius Lyrae explanatio, qui ita scribit, *Et ego dico tibi, id est pro te & socijs tuis, & quia tu es Petrus, id est confessor petrae verae, quae est Christus, & super hanc petram scilicet, quam confessus es, id est, super Christum aedificabo Ecclesiam meam.*

XXXIII.

Non loquimur hic de ordine inter ministros verbi, quod honore alter alterum praeveneri debeat, quodque in conventu necessarium sit, ut unus quispiam primum locum occupet, & vel alios de sententia sua interroget, vel ipse tuam primus dicat.

XXXIV.

Neg. de illo verba facimus, quod veteres quidam ad talem ordinem respicientes, Romanum quondam Pontificem, propter imperialis urbis Romanae aetate superiori & priori loco dignati fuerunt.

XXXV.

Neg. de hoc questio est, utrum sive summo sive infimo alicui Pontifici vera & salutaria docenti sint aures praebendae, & num ipsorum doctrinam ex verbo Dei profectam recipere debeat vel una particularis vel universalis Ecclesia.

XXXVI.

Hoc, hoc verò est $\zeta\eta\tau\epsilon\mu\epsilon\upsilon\omicron\nu$, num sedi Romanae, prioritas & potestas, quam supra omnes, & in omnibus temporalibus & spiritualibus inique sibi sumit, unquam collata vel indulta sit.

XXXVII.

Ecce enim quanta arrogantia in Glossa arrogantissima in Decretal. C. solitae: *Cum terra sit septies major Luna, Sol autem octies major terra, restat ergo ut Pontificalis dignitas quadrages septies sit major regali dignitate.*

XXXVIII.

Et ibidem: *quoties aliquid fuerit difficile vel ambiguum, ad iudicium sedis Apostolicae recurrendum esse cuius sententiam qui superbiens contemserit observare, mori precipitur.*

Quan-

Oppugnando primatum Papae non oppugnamus ordinem & honorem ministrorum verbi, praesertim superiorum praesertim alijs.

Quemnam primatum Papae impugnet Ecclesia Lutherana.

XXXIX.

Quanta arrogantia, quod *Hillebrandus seu Gregorius 7.* auctore Platina in eâ execratione, quâ Regem Henricum diris devovet, Petrum & Paulum invocat, ut citò exercent iudicium in Henricum, & quod *Clemens sextus in bullâ de anno jubileo ait*, Concedimus quod si verè confessus in viâ moriatur, quod ab peccatis sit immunis penitus & absolutus, & nihilominus prorsus mandamus angelis paradisi, quatenus animam à purgatorio penitus absolutam, in paradisi gloriam producant.

Execrandus factus pontificum Romanorum.

XL.

Et quod idem in aliâ bullâ ait, nolumus quod inferni pœna sibi aliquatenus infligatur, Concedimus in super cruce signatis ad eorum vota tres aut quatuor animas, quas vellent, è purgatorio posse eripere &c.

XLI.

Ecce tibi primatum Papæ completentem prærogativam, ut sit caput universalis Ecclesiæ, & habeat potestatem, non in terris tantum, constituendi regna politica & gubernandi Ecclesiastica, verum etiam in cœlis, mandandi angelis, liberandi animas è purgatorio, & beandi ac damnandi quos lubet.

Quid propriè sit primatus Papæ.

XLII.

Bonifacius quoq; octavus lib. 6. titulum de constitutionibus sic incipit: Licet Romanus Pontifex qui jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere, constitutionem condendo posteriorem, priorem quamvis de ipsâ mentionem non faciat, revocare noscatur, &c.

XLIII.

Gelasius 9. q. 3. cuncta; Cuncta per mundum novit Ecclesia, quod sacrosancta Romana Ecclesia fas de omnibus habeat iudicandi, neq; cuiquam de eius liceat iudicare iudicio.

Guicciardin. lib.
4. ad ann. 1499.
Omnes. Pape us-
que ad sylve-
strum per 300.
annos scilicet
usq; ad Constan-
tinum Magnum
fuerunt Marty-
res.

Argumentum
pro primatu Pa-
pe politicum.

Respon.

XLIV.

Etsi autem libenter concedimus, initio fuisse pios & honestos, veritatisq; cœlestis studiosos homines in cathedrâ Romanâ (quas autem posteri eis affinxerunt Epistolas, omnino commentitias esse pronunciamus) tamē maxima pars Antichristiano furore veritatem est persecuta ebriaq; facta in sanguine agni & eorum qui sequuntur agnum. *Apoc. 17, 6. & 14. 4.*

XLV.

Hi igitur non voluerunt esse Magistri & Patres honoris tantum & ordinis, sed plenariæ auctoritatis & potestatis gratiâ, ut quicquid statuerint, agnoscamus pro oraculo spiritus sancti & ex eorum arbitrio toti in hoc negotio pendeamus.

XLVI.

Vnicum speciosum est, quod pro capite universalis Ecclesiæ ex ratione (nam scripturis sacris nullis hac in parte iurari possunt) petitem proferre & urgere solent.

XLVII.

Confusionum inquit, omnia futura sunt plenâ, si in terris nullum fuerit externum Ecclesiæ caput, & nullus universalis Pastor. Et vel milies intereâ pessum ivisset, interijissetq; Ecclesia, nisi sub hoc omnis concordie vinculo conexa servaretur.

XLVIII.

Quasi verò veteris & novæ Ecclesiæ fundamentum angularis lapis ac caput & petra Dominus noster Iesus Christus Pastoris seu ἀρχιποιμὲν ὁ officio defunctus, extra Ecclesiæ militantis, pomeria in novo testamento, in tertij cuiusdam cœli abdia detrusus nobis præstò non esset, quasi iste non singula cerneret & dirigeret, quasi in defectu ordinariorum ministrorum ex lapidibus istis quibuscunq; vel alios excitare nequeat. *Apoc. 1, 13. Matth. 18, -0. & 28. 20.*

Simi.

XLIX.

Similes igitur sunt Pontificij Israelitis illis, longè post egressum ex Aegypto suâ temeritate, erga Deum diffidentia & arrogantiâ Regem sibi creari & præfici postulantibus, cum antea sub septuaginta seniorum & particularium Magistratum gubernatione, & sub iudicibus quandoq; electis, Deus Regem eorum se profiteretur, 1. Sam. 8, 5. & 1. Sam. 12, 12.

L.

Sicut igitur tunc melius quam sub Regibus habuit politica Mosaica Iudic. 2, 16 17. 18. 19. Iudic. 8, 22. 23. ita sine dubio Ecclesia optimè habuit, habet, habitura est sub Ministris unico generali capiti externo nequaquam obstructis.

LI.

Sicut etiam hodiè congregatis in legitimâ synodo omnes, etiam ipse Romanus Episcopus sese subicere debent, ita tunc septuaginta senioribus ipse summus Sacerdos, adeoq; ipse Rex erat subiectus, ne à sacerdote superiore argumenta pro primatu Papæ petita veniant Iesuitæ Deut. 7.

LII.

His ita præmissis, ut ad Deuteronomij caput quasi revertamur, quilibet nobis tacentibus intelliget nihil homini æternæ suæ salutis cupido per totam vitam adeò incumbere, quam ut diligentissimè cogitet & inquiret de verâ Ecclesiâ, inventamq; adeat, ametq; perseveranter & non hypocriticè.

LIII.

Hæc enim est illa de quâ Esaias: Ecce in manibus meis descripsi te, muri tui coram oculis meis semper.

LIV.

Dumq; veræ Ecclesiæ membrum esse cœpit, caveat quam maximoperè, ne ab unitate ipsius ullâ ratione sese seduci patiatur, quin potius omnibus viribus alijs convertendis insistat, scandalisq; eradicandis invigilet.

B 3

Porro

*Ecclesia Mosai-
ca melius habuit
sub particulari-
um imperiorum
magistratum
gubernatione
quam sub regibus*

*Summus Sacer-
dos in prima
Mosaica non
habuit tantam
potestatis pleni-
tudinem, quã
tam Romanus
Pontifex sibi ra-
pis.*

o-
trâ
nò
ri-
n-
o-
ris
ra-
tus
Ec-
ari
in
su-
er-
on-
an-
hri-
Ec-
cu-
iste
lina-
alios
simi-

Quatuor man-
dantur Israelitis
adversus Cana-
neos, Deut. 7.

LV.

Porro capite septimo traduntur Israelitis quatuor modi, quibus sese ab idolatriâ immunes præstare queant, nimirum 1. ut interficiant idolatras Chananæos 2. ut declinent civilia pacta cum Ethnicis quovis tempore relictis in Chananæâ post ingressum ipsorum 3. ut connubia ipsorum non ambi- ant 4. ut etiam idolorum Ethnicorum materiam elementa- rem residuam manere ne patiantur.

LVI.

Antequam autem de his quatuor modis ordine differa- tur, ante omnia scitissimè considerandum, quinam in specie sint isti peccatores, & quàm impij & quamdiu impij. Non enim jubet Deus omnes idololatras interficere, sed tantum- modò certam speciem, Chananæos nimirum, de quibus in hoc capite agitur.

LVII.

De Chamo Filio Noæ impio præcedenti disputatione dictum fuit: qui nihilò meliorem in religione & moribus Fi- lium Chanaanem habuit, sicut optimè colligitur, quando *Gen. 9, v. 25.* divinitus etiam Filius ille maledicitur.

LIX.

Populi Cananæi
qui?

Ex Chanaane quinam progeniti fuerint *Gen. 10, 15. 16. 17.* proponitur, nimirum imprimis *Sidon*, unde *Sidonij*, *Heth*, unde *Hethæi*, *Iebusi* unde *Iebusæi*, *Emori*, unde *Amorrhæi*, *Girgasi* unde *Girgaseni*, *Hivi*, unde *Hivæi*, *Arzi* unde *Phe- rezæi* &c. Etsi autem omnes in genere dicebantur Chana- næi, tamen mansit etiam specialis populus, de ipso Chanaan cognominatus Chananæi.

LIX.

Ibidem Chananæorum omnium fines determinantur à Sidone dùm vadis Gerar usq; Aza (est Gaza) donec ingredia- ris Sedom & Amorrha (Gomorra) Adma & Seboim usque ad Septem

Leſa. v. 19.

LX.

Septem igitur imprimis commemorantur populi Chananaei, Hethaei, Iebusaei, Emorrhaei, Girgaseni, Hivaei, Pherezaei, qui caelesti oraculo proscribuntur *Deut. 4, Ios. 3, 10. Act. 7.*

LXI.

Religionem istorum quod attinet, Deos colebant alienos, de quibus dictum est disputatione tertiâ, hoc est, Diabolos hostes Dei creatoris & totius generis humani, quibus altaria, & statuas, & lucos & sculptilia constituebant *Deut. 7, 4. 5, 25.* filios & filias traducebant per ignes, erant divinantes divinationes, praestigiatores, augures, malefici, incantatores, magi &c. *Deut. 18, v. 9. & seqq.*

Religio Chananeorum quae fuerit.

LXII.

Etsi autem sub tempora mortis Noë, adeoque sub Abrahami aetate circa annum mundi 2000, vindictae divinae severitatem meriti fuerant, tamen ipsidem plusquam 400 annorum aliorum metam & poenitendi spacium concedit *Gen. 15, 16.* cum dicit, iniquitatem Emorrhaeorum nondum esse completam, hoc est se ita patienter cum eis acturum, ut tandem satis diu expectasse fateri necessum sint habituri.

Summa poenitentiae duplex Dei.

LXIII.

Accessit & hoc, quod Abrahamae maiores, ex Sem nimirum oriundi, cum ex tenore institutae distributionis eam terram inhabitassent, per Chananeos vi expulsi fuerant, teste Glyca superius citato, unde divinitus in hanc restituebantur posterii Abrahamae.

Mores Chananeorum politici.

LXIV.

Hos igitur impios defectores a doctrina Noë, & in idolatriâ perseverantes, petulantissimosque tot annorum veniam abusus populos jamdum Deus morti adjudicat Israelitisque necandos commendat.

Causa cur interfici jussit Deus Cananeos.

Et

Deus non iussit
ut Iudæi omnes
& singulos ido-
lolas in toto
mundo interfi-
cerent.

LXV.

Et hoc non generale esse mandatum de interficiendis omnibus & singulis idololatriis, impijsq; hæreticis, sed speciale esse mandatum de necandis idololatriis Chananæis nisi quis agnoscit, is utique nihil intelligit.

LVI.

Deinde considerandum venit, num omnium Chananæorum commercia fuerint vitanda, & utrum planè nulli Chananæo ulla fuerit exhibenda misericordia. Planum autem evadit, non tantum speciale, sed etiam conditionale fuisse hoc mandatum, nimirum nemini parcendum ex istis, nisi qui jam maturè converteretur.

LXVII.

Inter Hitheos enim erant Gabaonitæ *Ios. 9.* qui conversi fuerunt adeoq; superstites & tuti manserunt. Auditâ enim famâ miraculorû quæ fecerat Deus in Aegypto, omniû item quæ fecerat duobus Regibus Sihon & Og astutè simulant quasi ex longinquâ terrâ (nam in longinquas etiam terras fama miraculorum istorum pervenerat) profecti, venient, ad eò vetera sumserant calceamenta, relarta in pedibus, & vestes veteres, & panem aridum mucidumq; atq; maturè fœdus cum Israelitis percipiunt.

LXVIII.

Hi non modò mortem temporalem effugiunt, sed etiam æternam vitam impetrant, imò non tantum in fœdus recipiuntur, verum etiam munus Ecclesiasticû in Hierarchiâ Moisaicâ sortiuntur ut ligna cadant & aquas portent in domum Dei, unde Nathinæi appellantur. *Ios. 9, 23. 1. Par. 9. 1, Esd. 2.*

LXIX.

Id adeò placuit Deo ut propter Gabaonitas aliquot à Saule occisos, famem ingentem in Israel excitaverit, quæ non sedari potest, nisi post septem Filios Sauli suspensos
2. Sam. 21, v. 1. & seqq. Itaq;

Nathinæi quasi
dicas Deditij.

Saul peccat gra-
vissimè occi-
dens Chananæos
penitentes.

LXX.

Itaq; si idem exemplum vel in extremâ horâ secuti fuissent reliqui Chananæi, etiam si forsan terræ dominium amississent, tamen vitam corporalem redimere & æternam gratuito accipere potuissent.

LXXI.

Quo ipso iterum prosternitur Calvinianorum error gravissimus, quasi certos quosdam elegerit Dominus ad æternam vitam sine omni respectu prævisæ fidei homines, illosq; ordinatos ad vitam perhibendos esse.

LXXII.

Nemo enim ordinatus ad vitam æternam perhiberi debet, nisi qui ordinem ingrediendi vitam æternam omnibus monstratam & apertam sectatur, ordinem nimirum hunc, ut se non aggreget obstinatis impijs, sed vocatus veniat, attente audiat, institutus lætetur & perseveret, perseveranterque glorificet Deum *Act. 13, v. 48.*

LXXIII.

Eodem pacto Rahab cauponaria Chananæa, cum totâ domo Patris sui per pœnitentiam servatur, tandemq; à Salomone ex tribu Iudæ in matrimonium ducitur, adeoq; digna habita fuit, quæ cum Ruth Moabitide Ethnicâ sed conversâ, & cum Bersabeâ Vriæ Hitthæi Ethnici, sed conversi conjugæ *Matth. 1. genealogiæ Christi* implantetur. Et quia præter has tres fœminas nulla ex sanctissimis inseritur, patet quantoperè Deus gaudeat peccatorum & peccatricum conversione,

LXXIV.

Pauciores erant Israelitæ quàm Chananæi *Deut. 7.* ideoque si ad unum uno tempore omnes trucidati fuissent Ethnici, terram eorum complere non potuissent, & ita bestiaæ multiplicari valuissent; rudi populo obtendendum fuisse

C

scribant

Qui nam sint ordinati ad vitam æternam.

An una vice Chananæos delere debuerint Chananæi.

scribunt docti, quia à bestijs facilimè servare potuisset, quos
à tot hostibus & gigantibus liberaverat.

LXXV.

Præterea paulatim & per partes Chananæos delendos
mandare & polliceri videtur, num interim ex infelicium
exemplo, superstites sanam mentem sumere velint?

LXXVI.

Voluit igitur Deus ut paulatim eos extinguerent, ad-
eoque ad tempus ferrent inimicos suos, non verò ut in perpe-
tuum iisdem parcerent, *Ios. 23, 13. Iud. 3, v. 1.* Hoc enim cum
contra Dei mandatum fecerint, iisdem malè cessit, ut ni-
mirum Chananæi fierent laqueus & offensio, qua tentaban-
tur Israelitæ, num Deo obedire, vel non obedire vellent.

LXXVII.

*An excusatio
fuerit David,
tempore fuga
sua, rapiens &
interficiens.*

Rectissimè *1. Sam. 27.* David fugæ & exilij sui in Siclag
tempore, ubi ex raptò vivere cogebatur cum suis, huius
mandati memor, non intulit injuriam alijs sed excursionem
fecit in Gessuri, Gezri, Amalekitas, ubi plurimos cadebat,
quos ex hac gente residuos norat, & quos necare ipsi tan-
quam Regi licitum erat, imò ex hac lege speciali, de quâ jam
loquimur incumberebat.

LXXVIII.

*Intempestiva
clementia.*

Salomon ignavior aut imbecillior respectu hostium fa-
ctus reliquias contra DEI mandatum tandem sibi fecit tri-
butarias, unde magnorum peccatorum occasiones extite-
runt, *1. Reg. 9. 2. Par. 9.* Intempestiva clementia & misericor-
dia contra Deum fit crudelitas contra posteros, adeò ut infide-
libus parcere sit fideles devastare.

Quod

LXXIX.

Quod de interficiendis Idololatriis Chananæis dictum est, illud quoque ad totum cap. 13. Deut. de occidendis Pseudopphetis idololatricis, de occidendis cognatis idololatricis, de delendis urbibus idololatricis pertinere sciamus, nimirum non utendum hac severitate in ullos ullis nisi illis solis quibus lex ista specialis promulgata fuit, quos eduxit DEVS ex Aegyptiaca servitute Deut. 13, ver. 5. 10. & quidem non nisi erga illos qui ibidem expressè definiuntur, erga Prophetam in medio Iudæorum, erga fratrem tuum Iudæum, erga unam urbium tuarum, scilicet ut subjicitur cap. 13, v. 12. quam Iehova Deus tuus dat tibi, ut habitet ibi.

De interficiendis Pseudopphetis, item idololatricis cognatis & urbibus præceptum quale

LXXX.

Cum enim populus Israeliticus deberet esse publica schola, unde totus orbis veram sententiam de vero Deo, & de vero cultu veri Dei de quibus vitando cultu dæmonum disceret, imprimis decebat depravationibus ejusdem doctrinæ præscindendis remedium præscribere acrius, quale post μορολατρείαν adhibuit Deus ipse Exod. 32, v. 27. item post fornicationem & idolatriam Num. 25, ver. 9. Deut. 4, v. 3. quale Elias renovavit 1. Reg. 18, v. 39, interficiendo Sacerdotes Baal, quale statuit Iehu Rex Israelis adversus Sacerdotes Baal sub calidâ simulatione religionis Baaliticæ in templum Samariæ convocatos 2. Reg. 10. quale item Iosias erga Sacerdotes excelsorum 2. Reg. 23.

Ratio legis de necandis Pseudopphetis & idololatricis cognatis atque urbibus in Mosè.

LXXXI.

Non habuerunt igitur Iudæi mandatum necandi Idololatrias gentes omnes, sed tantum Chananæas, neque potestatem acceperunt perdendi idololatricos Prophetas, cognatos, cives alios, nisi intra suam politiam.

Confirmatio explanationis legis de necandis idololatriis Iudæis.

C 2

Neq;

LXXXII.

Neq; unquam Iudæi leguntur extra terram suam exercuisse illam sibi hoc loco communicatam potestatem, quid quod alioquin à Iudæis fuissent tunc temporis & postea vindicandi Idololatræ in singulis politijs totius orbis terrarum, Sic enim præcipitur si audieris de unâ urbium tuarum, percutiendo percuties habitatores urbis illius. Sed nimis multa audiebant vel quotidie Israelitæ de Idololatricis infinitis urbibus.

LXXXIII.

Respexit Deus illud quoq; errorum & scandalorum occasiones severè & maturè removendas & principijs obstandum esse, ne pars sincera trahatur, cum quotidiana stultorum magistratificetur, quod una morbida facta pecus totum corrumpat ovile, & quod paululum fermenti totam massam commoveat, ut de Corinthio incestuoso loquitur Paulus 1. Cor. 5, 6.

LXXXIV.

Optimè autem notandum capite *decimotertio Deuteronomij* adjudicari extremo supplicio non quosvis errantes, sed tantum illos, qui ipsi alienos Deos sibi assumpserunt & colunt, & qui eosdem alijs quoq; colendos suadent, ut *μοχολάται* in deserto *Exod 32.* ut poterunt esse illi de quibus 2. *Par. 15.* & imprimis de quibus agitur *Dan. 3, 96.* unde in idolatriam lapsi plures fuissent, qui vix jam extracti erant. Tunc enim decipientes utuntur multis rationibus, quibus veri Dei majestatem solam tremendam apud imperitos & infirmos blasphemè deprimat & extenuent, contra Dæmonum sub Idolis Ethnicis dominantium technas & vires exornent, comendent, amplificent, sicq; blasphemè Apostatæ & dæmonum servi ipsi blasphemos Apostatas & dæmonum servos plurimos reddant, unde tandem generalis apostasia Ecclesiæ totius & dæmoniorum cultus universalis sequi solet.

Cæterum

Quid ex lege de
necandis idolo-
latriis Christiani
colligere debeat.

Qui idololatræ
interficiendi
apud Iudæos.

LXXXV.

Ceterum *in novo instrumento* huius ipsius severitatis zelum aliquando secuti fuerunt plurimi Imperatores Romani, post veram ad Christum conversionem, sicuti Constantinus Magnus capitis sanxit pœnam ijs qui blasphemii Arii scripta essent occultaturi, *apud Niceph. lib. 8, cap. 18. 25.* & Constantinus sacrificijs ethnicis seu Diabolicis addictos gladio ultore iussit prosterni *C. lib. 1. tit. 11. c. placuit;* & alia prostant exempla *tit. 5. l. Arian. item l. Manichæos l. ubicunq;* sicut item Iustinus Imperator *circa annum Christi 526* Manichæos blasphemos in Persiâ delevit, quod Filium in suam sententiam peraxissent.

De pœna idololatrarum & hereticorum in novo testamento.

LXXXVI.

Verum enimverò quia lex de interficiendis idololatriis ad politiam Mosaicam apertis verbis astringitur, nec in novo repetitur, non errant qui illam ex istarum legum numero nobis præsertim in Novo Testamento esse habendam scribunt, quas extra & post destructam politiam Mosaicam præstare non est necesse.

Quod lex de necandis idololatriis & hereticis ad verbum non sit servanda in novo testamento. Ratio 1.

LXXXVII.

Accedit illud quod in Novo Testamento cesset ratio legis istius de necandis idololatriis: Nam in novo Testamento non est constitutus unus certus locus pro certâ Academia in usum totius mundi, sicut olim Hierosolyma & Iudæa magistra religionis toti orbi esse debebat *Ioh. 4, v. 22. salus ex Iudæis est, Rom. 9, v. 1. & seqq.*

Ratio 2.

LXXXIIX.

Cum igitur sub tantarum pœnarum comminatione idolatria in illâ Academiâ prohibita fuerit, ut non modò labes non manaret in totum mundum, sed ut potius veritas inde in universum orbem propagaretur, & verò cum hodiè ut & ubivis

locorum veri adoratores adorent Deum in spiritu & veritate, idcirco lex illa in totum cessat. *Iob. 4, 23.*

LXXXIX.

Lutherus,

Lutherus quoque; *Tomo 12. G. VV. fol. 211.* in responsionibus ad tres quaestiones Venceslai Linck, vel ideò in hanc sententiam de non interficiendis hæreticis concedit, ne vel imprimis Antichristi Romani veræ Ecclesiæ titulum sibi solis rapientes, inde occasionem captent perdendi & interficiendi dissentientes, adeò ut sanctorum sanguine inebrientur *Apos. 17, v. 6.*

XC.

Quomodo obviandum hæresibus in novo Testamento.

Interim tamen hæresibus seu falsis & novis opinionibus, præsertim adversus fundamentum fidei Christianæ celeriter obviandum esse fatemur cum Augustino *Epistolâ 91.* & quidem modis qui sequuntur,

XCI.

Hæreses enim omnes de Ecclesiâ exeunt, inquit idem Augustinus, sicut sarmenta de vite, quæ nimirum vitis incrementa impediunt, nisi rescindantur.

XCII.

Augustinus,

Ante omnia igitur secundum Augustinum *adversus Cresconium lib. 3. c. 50.* homines sunt diligendi, errores abominandi: errores interficiendi non homines.

XCIII.

A minori ad maius omnibus et singulis, non tantum concionatoribus hoc dicitur.

Et quidem cum bovem fratris vel inimici, agnum item aberrantes reducere teneamur *Exod. 23, ver. 1. Deut. 22, ver. 1.* multò magis opera danda est, ut animas in errorum ambagibus periclitantes, in veritatis & justitiæ semitam reducamus,

XCIV.

Hoc fiet, quando assumetur spiritus Christi, qui est spiritus dilectionis, mansuetudinis, humilitatis & beneficentiæ sine acer-

ne acerbitate animi ab alienati & verbosa contentiosorum
verborum maledictione, confusionem, non emendationem
errantium spectante, quibus alter magis irritatur quam e-
mendatur.

XCIV.

Repetantur autem admonitionum istarum gradus &
declarationum perspicuarum actus saepenumero, cum nihil
quicquam dulcius contingere possit Christiano, neq; in ex-
tremo die magis honorificum sit futurum, quam multos do-
cuisse viam ad veram iustitiam de verâ fide *Dan. 12.* sed repe-
rientur duorum generum errantes.

XCVI.

Quidam enim inter hereticos sunt placidi & modesti, nec
sine vocatione sese alicubi immiscent, nec contra decretum
& prohibitionem legitimi Magistratus, vel in suis, vel in a-
lienis territorijs hæresin spargunt, neq; publicum cœtum cõ-
vocant, neque pacem publicam & concordiam perturbant,
neque apud rude vulgus publicè vel privatim veram reli-
gionem, in suspicionem impietatis & hæresis vocant. Cum
istis mitius est agendum, & sufficit eos, præsertim in initio solo
verbo aggredi.

XCVII.

Admonitionibus, colloquijs, dehortationibus, nihil pro-
ficientibus, & scandalo apud plebeios, periculoq; crescente,
ad depositionem veniendum.

XCIX.

Quidam verò sunt immites, immodesti, furiosi & rabiosi, qui
sine veniâ contra decreta & prohibitiones, sine vocatione in
alienis ditionibus populum convocant, hæresin propagant,
pacem & concordiam publicam turbant, religionem veram
dubiam reddunt, insuper petulanti leuitate verborum in-
anium, & intolerabilibus blasphemiarum horribiliũ diæterijs
proscin-

*Quales se gerere
debeant ij, qui
errantes conver-
tere volunt.*

*Gradus admoni-
tionum erga er-
rantes usurpandi*

*Quid agendum
cum modestis
hereticis.*

*Quando multan-
di & ejiciendi
sunt heretici.*

*Quid agendum
cum immodestis
& rabiosis hæ-
reticis.*

proscinduntur ad personalia devolvuntur, sufficienter audi-
ti, fraternè, paternè & perspicuè instructi tamen non cedunt,
immo interminationes necessarijs, de causis adhibitas con-
temnunt.

XCIX.

Pro delictorum igitur horum gradibus & enormitate
dispari, etiam in Novo Testamento hi hæretici, non tan-
quam hæretici, sed tanquã seditiosi, turbatores publicæ tran-
quillitatis & concordia scandolorum maximorum auctores,
refragantes edictis Principum, πολυπράγμονες pertinaces &
scientes blasphemi, ac eversores benè constitutarum & flo-
rentissimarum Ecclesiarum *vel multa vel exilio vel carcere,*
vel etiam gladio digni, adeoq, omni jure plecti possunt, præ-
sertim si sapius admoniti, edictis territi, tamen contumaciam
corrigere nolunt, & plures in blasphemias suas perducere
pergunt.

NB.

Augustinus.

Vnde *Epistolâ 50 Augustinus* Donatistis violentiam in-
super inferentibus, multam pecuniariam indicendam judi-
cat. In hoc enim Reges Deo serviunt in quantum Reges
sunt, si in suo regno bona jubeant, mala prohibeant, non so-
lùm quæ pertinent ad humanam societatem, verùm etiam,
quæ ad divinam religionem, *secundum eundem lib. 3. contra*
Cresconium Grammaticum cap. 51.

CI.

Sic Theodosius omnes orthodoxæ fidei non consentien-
tes urbibus ejecit *apud Socratem lib. 5. cap. 10.* sicut Martianus
Eutycheten & Nestorium: sic locus etiam ubi convenerant
hæretici, antiquitus fisco fuit applicatus.

Confiscatio loci
ubi conveniunt
hæretici.

CII.

Sed ad altiora. An non execranda & scandalosa fuit
idolatria, quod David Georgius seipsum fecit Messiam, &
pro Messia habitus fuit à Discipulis, nostrorum avorum me-
moria

David Georgius
se se pro Messia
venditavit.

moria combustus Basileæ, postquam biennium cum semisse
anni jacuerat in sepulcro, quo ipso tempore sese resurrectu-
rum post mortem in vitâ prædixerat.

CIII.

An non diabolicas effutiverunt blasphemias his annis
proximè elapsis benè multis *Antitrinitarij*, per cerberum
tricipitem, triceps monstrum, tres species dæmoniorum, dia-
bolicam ideam, fabulosam Chimæram contra toties emissas
ad ipsos dehortationes, qui saltem rudibus parcere debuil-
sent, ne planè in atheismum prolaberentur illi, & *quasi sine*
calumnijs & blasphemijs disputatio Theologica institui non posset.

CIV.

An non diabolica multa Anabaptistæ Avorum & Aba-
vorum nostrorum memoria tentarunt, qui cum Rusticis su-
is contendebant, se vocatos, ut impios Principes gladio Gi-
deonis interimerent, qui tantummodò visionibus cælestibus
cælestis Patris, id est, Diaboli prostrati in terram intrabant,
nunquam concionari volebant, deq; Biblijs sacris nefariè
crocitabant, Bibel Babel Bubel Babel, qui relictis omnibus u-
xoribus, agris, opificijs, sine calceo, perâ, baculis, pecuniâ cir-
cumcurrebant, quorum aliqui Ecclesiam tam puram quæ-
rebant, ut in oratione Dominicâ omitterent verba, Dimitte
nobis debita nostra, qui omnia communia haberi volebant,
ut in politiâ Platonicâ, quorum aliqui nudis corporibus in-
cedebant, nudi conjuges publicè copulabantur, nudi salta-
bant, quorum aliqui carnem Christi in verbum mutatam, id-
eoq; non superesse, imò maledictam carnem Mariæ procla-
mabant, & quis totum stabulum Augiæ commovere velit.

CV.

Quæ cum ita sint, mirari desinant omnes, cur anno Christi
1529 in comitijs Spirésibus in genere adversus Anabaptistas
D necan-

*Antitrinitarij
blasphemis.*

*Anabaptistarum
furores.*

*Cur anno Christi
1529 imperium
Romanum mor-
te dignos Ana-
baptistas pronun-
ciaverit.*

necandos constitutionem Imperator Romanus Ferdinandus decretam promulgaverit.

CVI.

Quid enim sub istis furijs & inter istas diras saluum manere possit, in status Ecclesiastici, Politici & Oeconomici
eu. g. i. a.?

CVII.

*Qui heretici
multandi aut
ejiciendi sint.*

Sed ne ipse hereticus Magistratus hac autoritate abuti adversus veræ Ecclesiæ doctores queat, fundamentum huius cõsiliij est, ut verè sit hereticus, adversus què processus aliquis ex istis instituetur, unde *lib. 2. contra secundam Gaudentij Epistolam cap. 26 ita Augustinus addit*: Quamdiu vos non tenetis Ecclesiam quam prænuñciaverunt Piscatores, Apostoli plantaverunt, tamdiu Reges qui eam tenent, rectissime ad iuam curam iudicant pertinere, ne vos adversus eam rebelletis impunè.

CVIII.

*Lex de
vitandis com-
mercijs & con-
jugijs Chana-
næorum qualis
habenda.*

Et ad secundum atq; tertium capitis septimi membrum quod attinet, mandatur, de omnibus Chananæorum conversationibus & conjugijs fugiendis. Id quod æque atq; primùm de interficiendis Chananæis valde speciale est & tamè vicissim non extendendum est ad dociles & tractabiles, adeoq; ad supplices, & colloquia propter veritatem inquirendam expetentes.

CIX.

Cum autem Dominus hoc in loco commercia & foedera cum Chananæis ideò interdixerit, ne ex familiari ulu ad eandem assueherent iniquitatem Iudæi: iccirco hoc morale in novo testamento residuum mansit.

CX.

Habemus testem & interpretem Apostolum 2. Cor. 6, 14. & seqq. Nimirum Ethnici idololatræ adhuc sub novo testamento, quando idolis suis sacrificabant, amicos & cognatos suos Evangelium amplexos ad sacrificiorum communia convivia invitabant.

Ibi

CXI.

Ibi quamplurimi incauti parum referre putabant, interesse sacrificiorum epulis, quamcunq; quisq; religionem interrim foveret, quo pacto gloria Dei laedebatur, veritas obscurabatur, religiones confundebantur, confirmabantur impij in idololatria, immò contemptus religionis omnis exoriebatur una cum securitate carnis & impia profanitate.

CXII.

Ab eiusmodi congressibus & societatibus, ubi participantur illa, quæ idolis immolata fuisse aperte indicatur nobis ab alijs, omninò diligenter cavendum esse gravissimè admonet 2. Cor. 6, 14. & 1. Cor. 10, 28. ne scienter idolothyta edendo religionem Ethnicam approbare videantur.

CXIII.

Cum verò uno sole, aère, cibo, potu, terra, aqua, urbe & sapenumero repositamur, immò cum plerunq; ab impijs rerum potentibus necessaria petere cogamur, sciendum est, non omne commercium cum impijs prohiberi, sed tantum illud, ut loquitur Apostolus loco allegato, ubi jugum ducitur alienum cum infidelibus, hoc est, ubi impij conantur nos alienæ jugo religionis implicare neglecto Christi jugo, aut nos ex quotidiana consuetudine incipimus dubitare de nostra fide, ut cum ipsis in impietate tandem consentiamus.

CXIV.

Si etiam post fœdera & commercia conjugalia jammodo contracta pars altera sit infidelis, rumpenda ea non sunt 1. Cor. 7, 12. 13. 1. Pet. 3, 12. ita tamen ut fidelis suam confessionem aperte urgeat, & constanter retineat.

CXV.

Si etiam nec metus ullius seductionis nec suspicio collusionis sed potius certa spes docilitatis, potest firma persona

D 2

con-

Cultibus divinis Ethnicorum interesse non licet, nec probare generales & ambiguas adversariorum confessiones. Si tuam sententiam occultas, falsam testimonio tuo ornas.

Omne illud commercium cum impijs est vetitum apud Christianos, per quod vera religio inficitur, & sancti mores polluuntur.

an-
ma-
mici
buti
uius
quis
entij
n te.
sto-
ne ad
ebel-
rum
ver-
imū
vicil-
q; ad
n. ex-
cede-
lu ad
orale
6, 14.
testa-
natos
munia
Ibi

constantem ac apertam professionem veritatis retinens & edens alterius religionis conjugem ducere, hominem ad convivia & servitia vocare & sequi, 1. Cor. 10, 27.

CXVI.

Quicumq; cum adversarijs familiaris conversatur, nec tamen aperte edit confessionem suam coram ipsis & ipse ducit jugum cum infidelibus, & errantes in errore confirmat.

Si verò alieni à vera religione videantur ideò ambire piorum alioquin benè confirmatorum, ut nihil dicamus de imbecilibus, societates & convivia & conjugia, & servitia, imò alios ideo secum assumere crebrius & familiaris, ut vel à religione verâ vel à moribus castis seducendi occasionem faciliorem habeant, convivia, conjugia, servitia, commerciaq; alia studiosius ab ipsis declinabuntur:

CXVII.

Fœdera omnia religionis interitum spectantia cavenda.

Semper enim tutius existimabunt sibi fore tam firmi quam infirmi, si in amicitia, in societatibus & fœderibus, in peregrinationibus, in commercijs, in matrimonijs, in servitijs obeundis, domi & foris in susceptione infantum ex sacro baptismo sibi jungant & dignentur eos, qui in cultu divino & precibus ad Deum fundendis non discrepant.

CXVIII.

In primis omnes pij ab omnium falsarum Ecclesiarum Pontificiarum, Sacramentariarum, Antitrinitariarum sacramētis, & ceremonijs idololatricis, invocatione sanctorū, missis, processibus, participatione unius speciei, blasphemijsq; pertinacibus alijs sibi tēperabunt nec ullos erroneos impœnitentesq; ad sacramenta vera Ecclesie participanda vel suo officio cohonestanda & testificanda admittent, ne ceremonias approbando vel elevando, religionem ipsam approbare vel elevare videantur.

CXIX.

Ad hæreticorum & paganorum scholas, etiam liberos suos veri Christiani doctrinae cujuscunque gratiâ non ablegabunt.

CXX.

Excommunicatos quod attinet, ab illis etiam tum firmi tum

tum infirmi sibi diligenter cavebunt, ut pudore suffusi, eò citius ad veram Ecclesiam gremium redire conitantur.

CXXI.

Quartum & ultimū mandatur capite septimo Deuteronomij de aris Chananæis subvertendis, statuis cōfringendis, delubris diruendis, lucis succidendis, sculptilibus delendis, ita ut idolis in totum combustis nec argentum quidem vel aurum diripere, domuiq; alicuius inferre fas esset.

CXXII.

Voluit hoc quoq; speciali mandato toties hactenus periclitatæ & subversæ religioni consulere in longitudinem, novaq; ruinæ occasionem avertere Dominus per totum mundum.

CXXIII.

In novo testamento simile mandatum non habemus, licet forsan æquè plenus fuerit orbis terrarum aris, lucis, statuis, delubris, sculptilibus sub tempora nati Christi & prædicantium Apostolorum, atque fuit circa tempora ingressus Israelitarum in terram benedictam ex Aegypto.

CXXIV.

Sicut igitur Apostoli idola & aras dimoliti sunt, nimirum verbo, ita licet multa templa, aras & imagines Pontificij longo tempore coluerint, tamen in reformationibus non opus est ea omnia penitus destruere, sed sufficit plerasq; aras & imagines tot cumulas seponere, & locum veri Dei vero cultui pijs precibus, sanctis concionibus, & devotis hymnis consecrare.

CXXV.

Quam sedulo fugiendæ sint societates adulterorum, invidorum, furum, mendacium, & similium, infra peculiari disputatione *ovv* Deo agetur.

F I N I S

AD

*IV. Mandatum
in septimo capite
Deuteronomij.*

AD

Humanissimum nec non
 Doctissimum Virum,
 Dn. M. ERASMUM ZOL-
 NERVUM RATISBONENSEM,
 Amicum & Sympatriotam imitū colendum,
 Theologicē in templo Arcis dissertantem.

ΣΣΑ Διὴρ μεγάλοιο θεῶ κατὰ εἰκόνα Μωσέυς
 Γράφε, ἐπίστασθαι, ἄσπετός ἐστι πόνος.
 Γινῶναι ἢ ἄλλα, ὅσ' οἱ παναοίδιμοι ἄνδρες ἐγραψαν
 Κήρυκες τριάδ' καλοὶ ὑπερμενέες:
 Εἰδέμεν Ἀνταίω καὶ ἐπὶ κλοπῶν ἦθ' ἐχόντων
 Εὐάχευς τε λόγους κρυπταδίους τε δόλους.

Πολλὸς καὶ χαλεπὸς πόνος ἐστὶ καὶ αἰ ἐν ἅπασιν
 φίλτατα ἀνθρώπων γῆνα ἀφειλόμεν.
 Ἀλλὰ τοῦ ὤ ΖΩΛΝΗΡΕ ἐμῶ κεχαρισμένε θυμῷ
 Μιστάων ἱερῶν δῶρα ἐπισάμενε,
 Ἡμάτι καὶ νύκτας πονέων καὶ πολλὰ μογίστας
 Τὸ ζαθέοιο θεῶ ῥῆμα περισκοπέεις.
 Σπεῦδε, καὶ ἀγαθέες βιβλίας ὑπὸ χερσὶν ἔλυσσε,
 Τιμήεντα λαχῶν καὶ πολύολβα γέρα:
 Σπεῦδε, παλυσφρήγιστα τῆ φέρε Πατρίδι πολλὰ
 Χάρματα, Εὐδήμοις χάρματα, Σιγγενέσι.

M. Ioannes V Vilkofer Ratisbo-
 nensis ἐποίησε,

α.

94 A 7382

ULB Halle 3
002 183 692

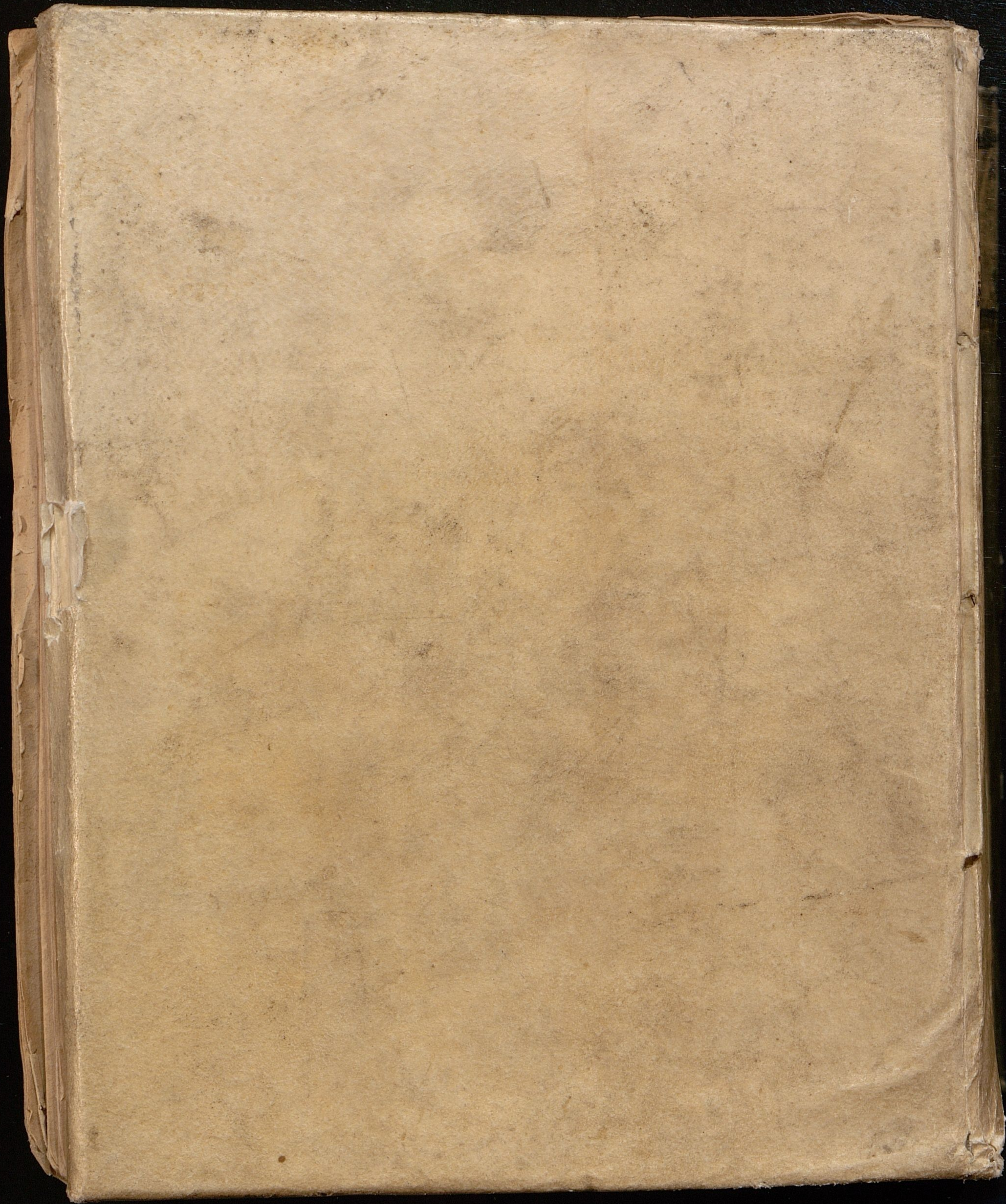

SB

VD 17

21.7.99 Bd.

12

ΣΥΝΘΕΣΙΣ
Ex
DEUTERONOMIO
Disputatio IV:
De
ECCLESIA, ET INPRI-
MIS QVOMODO HÆRETICI ET
alij impij mixti Ecclesiæ sint tractandi:
Quæ
In Collegio disputationum Theologicarum
privato.
Ad diem 19. Decembris A. C. 1607.
Witebergæ habebitur
PRÆSIDE
VVOLFGANGO FRANZIO
S.S.Theol. D. & Prof. publ. Præpo-
sitoq; templi arcis
Respondente
M. ERASMO ZOLNERO
Ratisbonense.
WITTEBERGÆ
Typis Cratonianis, per Joh. Gorman.
M. DC. VII.

